ΣΕΙΡΑ ΜΕΛΕΤΕΣ

ΝΑΥΑΓΙΑ
ΣΤΙΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΘΑΛΑΣΣΕΣ

1830 ~ 1951

Η ΥΠΟΒΡΥΧΙΑ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ ΤΩΝ
Μ.Τ.Ν & Ν.Α.Τ

© Κείμενο - Έρευνα:

Παναγιώτης Τριπόντικας, Αντιπλοίαρχος Π.Ν

www.1900thebook.com

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2016

Η ΥΠΟΒΡΥΧΙΑ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ ΤΩΝ Μ.Τ.Ν & Ν.Α.Τ

Παναγιώτης Τριπόντικας, Αντιπλοίαρχος Π.Ν

π. Διευθυντής Πλωτού Ναυτικού Μουσείου Θωρηκτό «Γ.ΑΒΕΡΩΦ»,
Μέλος του Διεθνούς Συμβουλίου Μουσείων ICOM και του Ναυτικού Μουσείου Ελλάδος.

www.1900thebook.com
tripontikasp@gmail.com

Συγγραφέας, Κείμενο -Έρευνα:

Παναγιώτης Τριπόντικας, Αντιπλοίαρχος Π.Ν.

τηλ.: +306940471771

email: tripontikasp@gmail.com

http://tripontikas.wixsite.com/seawrecks

Άλλα έργα

http://www.1900thebook.com

Σχεδιασμός βιβλίου - Εικαστική επιμέλεια

Γιάννης Μηλιώνης, www.propaganda.com.gr

Φωτογραφίες

© Photographer Derk Remmers, Αρχείο Κώστα Θωκταρίδη

ISBN: 978-960-93-8466-7

Κάνω κριτική δημιουργώντας
και όχι βρίσκοντας λάθη.

Μιχαήλ Άγγελος

Εάν βυθισθώμεν, ας βυθισθώμεν εις
τον ωκεανόν! Ουχί εις την σκάφην!

Μενέλαος Λουντέμης

Βραις Κοπριά

Νες Κουφονήσια

Νσις Κέρος

Νσις Νικουριά

Α Βιλακάρδα

Αν 8Μ

Νσις Κίναρος

Αν 11Μ

Αν(2) 9Μ

Νες Λιάδι

Αν 5Μ

Νσις Γραμβούσα

Ν ΑΜΟΡΓΟΣ

Α Γωνιά

Αν 11Μ

Νσις Άνυδρος

Αν(2) 12Μ

Α Φλούδα

Ν ΑΣΤΥΠΑΛΑΙΑ

Αν(2) 7Μ

Βραις Οφιδούσα

Βραις Κυνούποι

Βρες Αδέλφια

Ν. ΑΝΑΦΗ

Α Κάλαμος

Βραις Φλινί

Νσις Παχειά

Νσις Μακρά

Αν 10Μ

Νες Σοφράνα

Βρες Καράβια

Βραις Αυγ

- Στον Διευθυντή Υπηρεσίας Ιστορίας Ναυτικού, Πλοίαρχο **Λεωνίδα Τσιαντούλα Π.Ν** για την υποστήριξή του στην δημιουργία σχετικού άρθρου που θα ξεκινήσει τον διάλογο σε ένα πλέον διαφορετικό πλαίσιο.

- Στον καλό φίλο και συμμαθητή, αλλά και εξαίρετο νομικό επιστήμονα, Αντιπλοίαρχο **Παναγιώτη Σέργη Π.Ν** για τον γόνιμο διάλογο και τις συμβουλές του.

- Στον επίσης εξαίρετο νομικό επιστήμονα κ. **Παύλο Φωτίου** για τις γόνιμες συζητήσεις.

- Στην Διευθύντρια Εφορείας Εναλίων Αρχαιοτήτων **κ. Αγγελική Σίμωσι** και στον **κ. Γιάννη Δρίνη** (Διεύθυνση Νεότερου Πολιτιστικού Αποθέματος Και Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς) για τις γόνιμες συζητήσεις σχετικά με το θέμα που διαπραγματεύεται η μελέτη.

- Στον **κ. Κώστα Θωκταρίδη**, για τις πολύωρες συζητήσεις, την ανταλλαγή απόψεων και την διάθεση φωτογραφικού υλικού.

- Στους **κ. κ Πιέρ Κοσμίδη** και **Δημήτρη Γκαλών** για τον γόνιμο διάλογο και και τις συζητήσεις.

- Στους Υποπλοίαρχο (ΕΜ) **Θάνο Παπαδημητρόπουλο Π.Ν** και Ανθυποπλοίαρχο (Ε) **Γιώργο Μαστρογεωργίου Π.Ν** (Υ.Ι.Ν) για την βοήθεια και τον γόνιμο διάλογο.

- Στον καλό φίλο **Derk Remmers** για την διάθεση του φωτογραφικού υλικού, και τέλος

- Στην σύζυγό μου **Ήρα Σχοινά**, εξαίρετη νομικό επίσης, για την κατανόηση, συμπαράσταση αλλά και απεριόριστη βοήθεια που παρείχε.

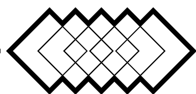
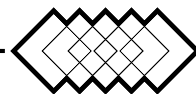
- Ξεχωριστά θα ευχαριστήσω τον καλό φίλο και εξαιρετικό γραφίστα **Γιάννη Μηλιώνη**, που με την αρωγή του, η μελέτη αυτή φτάνει στα χέρια του αναγνώστη!

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ:

ΝΑΥΑΓΙΑ, ΜΝΗΜΕΙΑ, Μ.Τ.Ν, Ν.Α.Τ

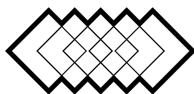
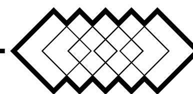

Περιεχόμενα

Από την **διάλυση και εκποίηση** των ναυαγίων στις Ελληνικές θάλασσες την περίοδο **1945-1951**, στην **διάσωση, προστασία και ανάδειξη** τους την περίοδο **2003 - σήμερα**. Τα ιδρύματα **Μ.Τ.Ν και Ν.Α.Τ** καλούνται να διαχειριστούν την υποβρύχια κληρονομιά από εκατοντάδες ναυάγια που περιήλθαν στην κυριότητά τους το 1953.

© Αρχείο Κώστα Θωκταρίδη

I. Εισαγωγή

Η παρούσα μελέτη προέκυψε ως αποτέλεσμα πολύμηνης ενδελεχούς έρευνας, στο πλαίσιο επιτελικής μελέτης που αφορούσε στα ναυάγια και τα καταδυτικά πάρκα.

Σκοπός της είναι να επικοινωνήσει σε όλους όσοι ενδιαφέρονται, το πλαίσιο που διέπει τα ναυάγια στις Ελληνικές θάλασσες, ειδικότερα για το διάστημα 1830-1951[1]. Με αυτό τον τρόπο ελπίζουμε να ξεκινήσει ένας γόνιμος διάλογος για ένα από τα πιο κρίσιμα ζητήματα του πολιτισμού μας. Η μελέτη αυτή επιχειρεί να απαντήσει σε καίρια ερωτήματα όπως:

α. Πού ανήκουν τα ναυάγια πολεμικών πλοίων και αεροσκαφών του Β' ΠΠ και που των εμπορικών πλοίων;

β. Ποιός έχει την αρμοδιότητα αφενός να χορηγήσει άδεια μελέτης σύγχρονων ναυαγίων (άνω των 50 ετών) και αφετέρου να σχεδιάσει την ανάδειξη και αξιοποίηση αυτών;

γ. Ποιες είναι οι αρμοδιότητες της Εφορείας Εναλίων Αρχαιοτήτων και πώς αυτή εμπλέκεται με τα σύγχρονα ναυάγια/μνημεία;

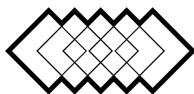
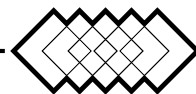
Στο πλαίσιο αυτό, αρχικά θα επιχειρηθεί ανάλυση/ ενημέρωση για το νομικό καθεστώς των ναυαγίων [2], θα ακολουθήσει περιγραφή των Υπηρεσιών και των φορέων του ευρύτερου δημόσιου τομέα που εμπλέκονται με τον ένα ή τον άλλο τρόπο με αυτά, καθώς και περιγραφή του τρόπου λειτουργίας τόσο του Πολεμικού Ναυτικού των Η.Π.Α, όσο και του Ηνωμένου Βασιλείου σε σχέση με την προστασία των ναυαγίων τους. Τέλος θα παρατεθούν συμπεράσματα και διαπιστώσεις, θεωρώ πολύ χρήσιμες για τους περισσότερους από εμάς, αλλά και μια σειρά κατά το δυνατόν ρεαλιστικών προτάσεων.

[1] Τα ναυάγια αυτά, έχουν χαρακτηρισθεί ως «Πολιτιστικά αγαθά» ή αλλιώς «μνημεία» με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού από το 2003, ΥΠΠΟ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/48604/3385/5-9-2003 (ΦΕΚ 1701/Β΄/19-11-2003)

[2] Αναφερόμαστε πάντα στα ναυάγια από το 1830 μέχρι και το 1951.

© Photographer Derk Remmers

II. Νομικό Πλαίσιο

Μέχρι και το 2003, το Υπουργείο Πολιτισμού δεν είχε καμία αρμοδιότητα πάνω στα ναυάγια και ναυαγήματα εκτός και αν αυτά αφορούσαν σε χρονολογίες προγενέστερες του 1830, οπότε και εμπλεκόταν η Εφορεία Ενάλιων Αρχαιοτήτων [3] . Από το 2003, και μετά την έκδοση της Υπουργικής απόφασης που αφορούσε στον χαρακτηρισμό των ναυαγίων άνω των 50 ετών ως «πολιτιστικών αγαθών» εκχωρήθηκαν συγκεκριμένες αρμοδιότητες στο Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού με το νόμο 3028/2002 [4] «Περί Αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς».

Αναγκαστικός νόμος 464/1945

Με το νόμο αυτό συστάθηκε ο **Οργανισμός Ανελκύσεως Ναυαγίων (Ο.Α.Ν),** σκοπός του οποίου ήταν **η ανέλκυση ναυαγίων στην Ελληνική αιγιαλίτιδα ζώνη (6 ναυτικά μίλια) για οποιαδήποτε χρησιμοποίηση ή εκποίηση.**

Σύμφωνα με το νόμο αυτό, **ναυάγιο θεωρείται οποιοδήποτε πλωτό μέσο, οποιασδήποτε εθνικότητας μετά των παρακολουθημάτων και εξαρτημάτων αυτού αλλά και του φορτίου του, που υπέστη ναυτικό ατύχημα συνεπεία θαλασσίου συμβάντος ή πολεμικής ενέργειας, το οποίο βρίσκεται ολόκληρο ή εν μέρει υπό την επιφάνεια της θάλασσας καθώς επίσης και όλα τα αντικείμενα οποιασδήποτε φύσεως που βρίσκονται στον βυθό της θάλασσας.**

Κατά τη διάρκεια ισχύος του, διενεργήθηκαν πολλοί διαγωνισμοί εκποιήσεως πλοίων, εμπορικών και πολεμικών Ελληνικών αλλά και άλλης σημαίας, όπως γερμανικών αποβατικών (χαρακτηρίζονταν ως πρώην γερμανικά).

Ο Ο.Α.Ν. τελούσε υπό την εποπτεία και τον έλεγχο του κράτους, που ασκούνταν από τον Υπουργό Εμπορικής Ναυτιλίας. Η υπηρεσία στελεχωνόταν από προσωπικό του Υπουργείου Εμπορικής Ναυτιλίας και του Υπουργείου Ναυτικών ενώ τα έσοδα από τις εκποιήσεις κατανέμονταν ισάριθμα στο **Μ.Τ.Ν.** και **Ν.Α.Τ.** Η ισχύς του εν λόγω νόμου ήταν μέχρι και τον Αύγουστο του 1951, οπότε και ψηφίστηκε ο Αναγκαστικός Νόμος (Α.Ν.) 1922 της 27/31 Αυγούστου 1951 (ΦΕΚ Α 243).

[3] Βλ. αρμοδιότητες της Εφορείας Εναλίων Αρχαιοτήτων στο Π.Δ 104/2014 «Οργανισμός Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού»

[4] ΦΕΚ Α΄ 153/28-6-2002.

Νομοθετικό Διάταγμα 2648/1953

Το **1953** εκδόθηκε το εν λόγω νομοθετικό διάταγμα, στο **άρθρο 4** του οποίου ορίζεται ότι, όλα τα ναυάγια και ναυαγήματα στις Ελληνικές θάλασσες που ανήκαν στον **Ο.Α.Ν** μετά την λήξη του νόμου 464/1945, περιέρχονται εκ νέου στην κυριότητα του Ναυτικού Απομαχικού Ταμείου, πλην των **Πολεμικών πλοίων και Πολεμικού υλικού οπουδήποτε και αν αυτά βρίσκονται αλλά και όλων των ναυαγίων που βρίσκονται εντός των απαγορευμένων ζωνών (Ναυτικά οχυρά), η κυριότητα των οποίων περιέρχεται στο Μετοχικό Ταμείο Ναυτικού.**

Το διάταγμα αυτό δεν δημιουργεί αμφιβολίες αναφορικά με τα θέματα κυριότητας των ναυαγίων πολεμικών πλοίων, πολεμικού υλικού και εμπορικών πλοίων εντός ζώνης Ναυτικών Οχυρών, καθόσον αυτά, με ρητή διάταξη ανήκουν στο **Μ.Τ.Ν.** Ωστόσο χρήζει διερεύνησης σε ποιον περιέρχεται η κυριότητα **πολεμικών πλοίων ξένης Σημαίας** όπως π.χ. τα **«HMHS BRITTANIC» και «S/S BURDIGALA» καθόσον τα πλοία αυτά, ήταν επίτακτα, είχαν βυθισθεί συνεπεία πολεμικής ενέργειας προγενέστερα του 1945 και είχαν υπαχθεί στον προγενέστερο νόμο.**

Απόφαση χαρακτηρισμού ναυαγίων ως Πολιτιστικών Αγαθών
ΥΠΠΟ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/48604/3385/5-9-2003 (ΦΕΚ 1701/Β΄/19-11-2003)

Με την απόφαση αυτή του Υπουργού Πολιτισμού, το 2003 χαρακτηρίσθηκαν ως πολιτιστικά αγαθά τα **ναυάγια πλοίων και αεροσκαφών άνω των 50 ετών από την ημερομηνία της ναυάγησης.** Επίσης, με την ίδια **ΥΑ ορίσθηκε ζώνη προστασίας 300 μ.** κατά το άρθρο 15.4 του Ν. 3028/2002. Επισημαίνεται ότι με τις διατάξεις της εν λόγω ΥΑ δεν θίγεται το νομικό καθεστώς των πλοίων, όταν αυτά ναυαγούν, ούτε ο νομικός ορισμός του πολεμικού πλοίου κατά το άρθρο 29 [5]του UNCLOS [6] 1982.

Το πιο σημαντικό όμως είναι ότι η εν λόγω ΥΑ δεν συνεπάγεται κατάργηση των δικαιωμάτων που ασκεί το Υπ. Εθνικής Άμυνας μέσω του Μετοχικού Ταμείου Ναυτικού επί των πολεμικών πλοίων και αεροσκαφών σύμφωνα με τις διατάξεις του ΝΔ 2648/1953, ούτε διατάξεων σχετικών με το δίκαιο Ναυαγιαίρεσης (Ν. 2881/2001), ούτε κατάργηση των δικαιωμάτων εξακριβωμένων ιδιοκτητών ή άλλων κανόνων του Ναυτικού δικαίου.

[5] Άρθρο 29 Ορισμός πολεμικών πλοίων : Για τους σκοπούς της παρούσας σύμβασης, «πολεμικό πλοίο» σημαίνει πλοίο που ανήκει στις ένοπλες δυνάμεις ενός κράτους και φέρει τα εξωτερικά χαρακτηριστικά που διακρίνουν τέτοια πλοία της εθνικότητάς του, υπό τη διοίκηση αξιωματικού δεόντως τοποθετημένου από την κυβέρνηση του κράτους και του οποίου το όνομα εμφαίνεται στη σχετική επετηρίδα ή ανάλογο πίνακα και είναι επανδρωμένο με πλήρωμα υπό κανονική στρατιωτική πειθαρχία

[6] United Nations Convention on the Law of the Sea

Συμπερασματικά μπορεί κάποιος να πει, ότι η απόφαση αυτή έρχεται πραγματικά να προστατέψει όλη την υποβρύχια κληρονομιά που βρίσκεται στις Ελληνικές θάλασσες (ναυάγια άνω των 50 ετών), πλην όμως, λόγω της γενικότητας της υπάρχουν κενά. **Ενδεικτικά αναφέρεται ότι, στην εν λόγω ΥΑ δεν γίνεται ειδικότερη αναφορά στην απόφαση χαρακτηρισμού ως «μνημείου» του καθενός από τα ναυάγια ξεχωριστά, όπως γίνεται σε όλες τις υπόλοιπες περιπτώσεις μνημείων.** Χαρακτηριστικά παραδείγματα μνημείων κινητών και ακίνητων, τα οποία χαρακτηρίστηκαν ως «μνημεία» είναι τα κάτωθι:

- ΥΑ ΥΠΟ//2015 Β-1539: Χαρακτηρισμός ως μνημείων της κωπηλάτης τράτας **«Ευαγγελίστρια»** του περάματος **«Αγ. Γεώργιος».**
- ΥΑ ΥΠΠ//2006 Β-15: Χαρακτηρισμός ως **κινητού μνημείου του παραδοσιακού σκάφους Υπαπαντή**, νηολογίου Σάμου αρ.295.
- ΥΑ ΥΠΠ//2006 Β-1328: Χαρακτηρισμός ως **μνημείου σκάφους καπετάν Νικόλας** νηολογίου Καλύμνου.
- ΥΑ 268//2012 Β-1976: Χαρακτηρισμός ως **κινητού μνημείου του φωτογραφικού αρχείου** της οικογένειας Boissonnas στο Μουσείο Φωτογραφίας Θεσ/κης.
- ΥΑ ΥΠΠ//2016: Χαρακτηρισμός ως μνημείων **350 αντικειμένων (ενδυμάτων & εξαρτημάτων)** από Ιστορικό Βεστιάριο Εθν. Θεάτρου.
- ΥΑ ΥΠΠ//2006 Β-351: Χαρακτηρισμός ως μνημείου του κτιρίου του **πρώην "Ανατολικού Αεροδρομίου Αθηνών".**

ΚΥΡΙΟΤΗΤΑΣ ΓΕΝ

- ΥΑ ΥΠΠ//2006 Β-1203: Χαρακτηρισμός ως **μνημείου του Φάρου στο ακρωτήριο Μαλέα στη Λακωνία.**
- ΥΑ ΥΠΠ//2010 ΑΑΠ-396 Ν.ΚΥΚΛΑΔΩΝ: Χαρ/σμός ως **μνημείου του Φάρου του Αγίου Νικολάου,** στο Γιαλισκάρι, της νήσου Κέας.
- ΥΑ ΥΠΠ//2011 ΑΑΠ-347 Ν.ΑΤΤΙΚΗΣ: Χαρ/σμός ως μνημείου του παλιού **φάρου Ντάνα**, στη νήσο Πόρο Τροιζηνίας.

Για να υπάρξει λοιπόν υπουργική απόφαση χαρακτηρισμού ως «μνημείο» για το κάθε ναυάγιο χωριστά, θα πρέπει να υπάρχει αντίστοιχη επιστημονική τεκμηρίωση, που θα είναι αποτέλεσμα επιστημονικής έρευνας.

Νόμος 3028/2002 «Περί Αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς»

Η διαφύλαξη της πολιτιστικής κληρονομιάς πριν την θέσπιση του εν λόγω νόμου επιτυγχανόταν ικανοποιητικά με βασικό εργαλείο το **νόμο 5351/1932 «περί αρχαιοτήτων»**. Οι σύγχρονες δυνατότητες επιστημονικής έρευνας και οι νέες κοινωνικές ανάγκες που δημιουργήθηκαν μέσα από σύγχρονες αντιλήψεις, οδήγησαν στην θέσπιση ενός ενιαίου και συστηματικού νόμου

(ν.3028/2002), ώστε να προστατευτεί πλήρως το τόσο πλούσιο πολιτιστικό απόθεμα της Ελλάδος. Είναι ένας νόμος που πραγματικά συστηματοποιεί και συμπληρώνει την αρχαιολογική νομοθεσία.

Πιο συγκεκριμένα, στο άρθρο 2 του ν.3028/2002 αυτού αναφέρονται οι έννοιες του **Πολιτιστικού αγαθού, του μνημείου, του αρχαίου** κτλ. ήτοι :

α. *«Ως **πολιτιστικά αγαθά** νοούνται οι μαρτυρίες της ύπαρξης και της ατομικής και συλλογικής δραστηριότητας του ανθρώπου».*

β. *«Ως **μνημεία** νοούνται τα πολιτιστικά αγαθά που αποτελούν υλικές μαρτυρίες και ανήκουν στην πολιτιστική κληρονομιά της Χώρας και των οποίων επιβάλλεται η ειδικότερη προστασία βάσει των εξής διακρίσεων:*

(1) *Ως **αρχαία μνημεία ή αρχαία** νοούνται όλα τα πολιτιστικά αγαθά που ανάγονται στους προϊστορικούς, αρχαίους, βυζαντινούς και μεταβυζαντινούς χρόνους και **χρονολογούνται έως και το 1830.***

(2) *Ως **νεότερα μνημεία** νοούνται τα πολιτιστικά αγαθά που είναι μεταγενέστερα του 1830 και των οποίων η προστασία επιβάλλεται λόγω της ιστορικής, καλλιτεχνικής ή επιστημονικής σημασίας τους,*

(3) *Ως **ακίνητα μνημεία** νοούνται τα μνημεία που υπήρξαν συνδεδεμένα με το έδαφος και παραμένουν σε αυτό ή στο βυθό της θάλασσας ή στον πυθμένα λιμνών ή ποταμών, καθώς και τα μνημεία που βρίσκονται στο έδαφος ή στο βυθό της θάλασσας ή στον πυθμένα λιμνών ή ποταμών και δεν είναι δυνατόν να μετακινηθούν χωρίς βλάβη της αξίας τους ως μαρτυριών, ενώ ως **κινητά νοούνται αυτά που δεν είναι ακίνητα.**»*

Μέχρι και σήμερα τα ναυάγια αντιμετωπίζονται από το Αρμόδιο Υπουργείο ως Κινητά Μνημεία, πλην όμως γίνεται σήμερα μεγάλη συζήτηση, κατά πόσον πρέπει αυτά να θεωρούνται <u>κινητά ή ακίνητα μνημεία</u>[7].

(4) *«Ως **αρχαιολογικοί χώροι** νοούνται εκτάσεις στην ξηρά ή στη θάλασσα ή στις λίμνες ή στους ποταμούς, οι οποίες περιέχουν ή στις οποίες υπάρχουν ενδείξεις ότι περιέχονται αρχαία μνημεία ή αποτέλεσαν ή υπάρχουν ενδείξεις ότι αποτέλεσαν από τους αρχαιοτάτους χρόνους **έως και το 1830** μνημειακά, οικιστικά ή ταφικά σύνολα. Οι αρχαιολογικοί χώροι περιλαμβάνουν και το απαραίτητο ελεύθερο περιβάλλον που επιτρέπει στα σωζόμενα μνημεία να συντίθενται σε ιστορική, αισθητική και λειτουργική ενότητα.»*

Περαιτέρω στο **άρθρο 20 του ν.3028/2002** γίνονται οι διακρίσεις κινητών μνημείων. Έτσι, σύμφωνα με τις διατάξεις αυτές, στα κινητά μνημεία μεταξύ άλλων περιλαμβάνονται:

[7] Ως ακίνητα θεωρούνται τα μνημεία που βρίσκονται στον βυθό της θάλασσας και δεν είναι δυνατόν να μετακινηθούν χωρίς βλάβη της αξίας τους ως μαρτυριών. Η αύξηση των δυνατοτήτων ανέλκυσης ολόκληρων πλοίων από τον βυθό της θάλασσας, αλλά και αεροπλάνων στην πράξη έχει δείξει ως τώρα ότι τα ναυάγια πρέπει να θεωρούνται κινητά μνημεία διότι μπορούν να μετακινηθούν χωρίς βλάβη. Χαρακτηριστικό παράδειγμα το MARY ROSE *http://www.maryrose.org/* Χτίστηκε το 1512, βυθίστηκε το 1545 και ανελκύσθηκε το 1982.

α. «αυτά που χρονολογούνται έως και το 1453»,

β. «τα μεταγενέστερα του 1453, που χρονολογούνται έως και το 1830 και αποτελούν ευρήματα ανασκαφών ή άλλης αρχαιολογικής έρευνας ή που αποσπάστηκαν από ακίνητα μνημεία, καθώς και οι θρησκευτικές εικόνες και λειτουργικά αντικείμενα της ίδιας περιόδου»,

*γ. «τα **νεότερα πολιτιστικά αγαθά** που είναι προγενέστερα των εκάστοτε τελευταίων εκατό ετών και <u>χαρακτηρίζονται μνημεία</u> [8] λόγω της κοινωνικής, τεχνικής, λαογραφικής, εθνολογικής, καλλιτεχνικής, αρχιτεκτονικής, βιομηχανικής ή εν γένει ιστορικής ή επιστημονικής σημασίας τους».*

Ακολούθως στο **άρθρο 27** του ιδίου νόμου καθορίζονται τα **δικαιώματα και οι υποχρεώσεις** των κυρίων κινητών μνημείων. Σύμφωνα με αυτό οι κάτοχοι αυτών ευθύνονται για την ασφάλεια και την διατήρησή τους.

Τέλος, στο **άρθρο 28** αναφέρεται ξεκάθαρα ότι **η μεταβίβαση της κυριότητας κινητού μνημείου που ανήκει σε νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου**, σε Ο.Τ.Α. ή σε νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου του ευρύτερου δημόσιου τομέα, όπως αυτός καθορίζεται κάθε φορά, είναι δυνατή με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού, ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου, ειδάλλως είναι άκυρη.

[8] Απαιτείται ΥΑ όπως π.χ. ΥΑ ΥΠΠ//2006 Β-1203 : Χαρακτηρισμός ως μνημείου του Φάρου στο ακρωτήριο Μαλέα στη Λακωνία.

III. Εμπλεκόμενες Υπηρεσίες & Φορείς Δημοσίου

Στο παρόν κεφάλαιο εξετάζεται συνοπτικά η σχέση Υπηρεσιών και φορέων του Δημοσίου, που εμπλέκονται, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, στα ναυάγια της παρούσης μελέτης, όπως απεικονίζεται και στο πλαίσιο ναυαγίων στις επόμενες δύο σελίδες.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Π.Δ 104/2014 (ΦΕΚ 171/Α/ 28 Αυγούστου 2014)
«Οργανισμός Υπουργείου Πολιτισμού & Αθλητισμού »

ΥΠΠΟ Ν. 3028/2002 (ΦΕΚ 153/Α/ 28 Ιουνίου 2002)
«Για την προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς»

ΥΠΠΟ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/48604/3385/5-9-2003 (ΦΕΚ 1701/Β΄/19-11-2003)
Περί χαρακτηρισμού των ναυαγίων άνω των 50 ετών ως «Πολιτιστικών Αγαθών».

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΝΕΩΤΕΡΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΑΠΟΘΕΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΆΥΛΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Η Διεύθυνση Νεώτερου Πολιτιστικού Αποθέματος και Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς και πιο συγκεκριμένα το **Τμήμα Τεκμηρίωσης και Προστασίας Νεωτέρων Κινητών Μνημείων έχει την αρμοδιότητα για την χορήγηση αδειών μελέτης** των ναυαγίων άνω των 50 ετών, την τήρηση αρχείου αλλά και τον σχεδιασμό ανάδειξης και αξιοποίησή τους.

Η ανωτέρω διεύθυνση συνεργάζεται με την **Εφορεία Εναλίων Αρχαιοτήτων (Ε.Ε.Α)**, βασιζόμενη στην εμπειρία της δεύτερης στις υποβρύχιες δραστηριότητες αλλά και στο γεγονός ότι η τελευταία έχει την εποπτεία και τον έλεγχο των διεξαγόμενων από ημεδαπούς και αλλοδαπούς οργανισμούς ή ιδιώτες, πάσης φύσεως υποβρύχιων ερευνών και δραστηριοτήτων.»

ΕΦΟΡΕΙΑ ΕΝΑΛΙΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ

Γενικά, η Εφορεία Εναλίων Αρχαιοτήτων (Ε.Ε.Α) έχει ως αρμοδιότητα την εποπτεία και τον έλεγχο υποβρυχίων ερευνών και δραστηριοτήτων.

ΔΕΝ ΕΞΕΤΑΖΕΤΑΙ ΣΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑ ΜΕΛΕΤΗ

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ & ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

- Π.Δ 104/2014 (ΦΕΚ Α 171/ 28.8.2014) Οργανισμός Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού.
- Ν. 3028/2002 (ΦΕΚ Α΄ 153/28-6-2002) Για την προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς.
- ΥΠΠΟ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/48604/3385 (ΦΕΚ Β΄ 1701/19.11.2003) Χαρακτηρισμός ναυαγίων ως πολιτιστικών αγαθών.

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΝΕΩΤΕΡΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΑΠΟΘΕΜΑΤΟΣ & ΑΥΛΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Τμήμα Τεκμηρίωσης Προστασίας Νεώτερων Κινητών Μνημείων

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΑΛΛΩΝ

- Χορήγηση αδειών μελέτης νεώτερων πολιτιστικών αγαθών.
- Σχεδιασμό της ανάδειξης και αξιοποίησης των νεώτερων πολιτιστικών αγαθών που βρίσκονται στον βυθό των ελληνικών θαλασσών, λιμνών και ποταμών.
- Τήρηση αρχείου νεώτερων κινητών μνημείων και τη διαρκή επικαιροποίησή του.

ΕΦΟΡΕΙΑ ΕΝΑΛΙΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ

Τμήμα Εναλίων Αρχαιολογικών Χώρων, Μνημείων και Ερευνών

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΑΛΛΩΝ

- Εποπτεία και έλεγχο των διεξαγόμενων από ημεδαπούς και αλλοδαπούς οργανισμούς ή ιδιώτες, πάσης φύσεως υποβρύχιων ερευνών και δραστηριοτήτων.

ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ & ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΚΥΡΙΩΝ & ΚΑΤΟΧΩΝ ΚΙΝΗΤΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ

Ο κύριος είναι ο υπεύθυνος για την **<u>ασφάλεια και την διατήρησή</u>** του.

Νομικό πλαίσιο

Ν. 3028/2002 Άρθρο 27 «Φύλαξη και Συντήρηση κινητών μνημείων»

Τα ναυάγια μέχρι σήμερα αντιμετωπίζονται ως κινητά μνημεία από την διεύθυνση νεότερων μνημείων του ΥΠ.ΠΟ.Α Υπάρχει μια συζήτηση όμως για το αν θα πρέπει να θεωρούνται κινητά ή ακίνητα.

ΚΥΡΙΟΤΗΤΑ

ΠΟΛΕΜΙΚΑ ΠΛΟΙΑ & ΠΟΛΕΜΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΑ ΠΛΟΙΑ ΕΝΤΟΣ ΝΑΥΤΙΚΟΥ ΟΧΥΡΟΥ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ

ΜΕΤΟΧΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΝΑΥΤΙΚΟΥ
Ν.Π.Δ.Δ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΟΥ
Τμήμα Λογιστηρίου

Παρακολούθηση υποθέσεων αναφορικά με τα ναυάγια κυριότητος Μ.Τ.Ν

Νομικό πλαίσιο

•**Π.Δ 31/2007** «Οργανισμός του Μετοχικού Ταμείου Ναυτικού» Φ.Ε.Κ 29 Α' / 20/2/2007

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΝΑΥΑΓΙΑ ΚΥΡΙΟΤΗΤΑΣ Μ.Τ.Ν

Α/Τ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΟΛΓΑ
Υ/Β ΚΑΤΣΩΝΗΣ, Β.Π ΥΔΡΑ
ΠΟΛΕΜΙΚΑ ΑΕΡΟΣΚΑΦΗ
Β' ΠΠ

ΒΡΕΤΤΑΝΙΚΟΣ, SS BURDIGALA

Χρειάζεται νομικής διευκρίνησης διότι παραμένουν συνδεδεμένα με την Εθν. Κυριαρχία της χώρας τους.

ΕΜΠΟΡΙΚΑ ΠΛΟΙΑ & ΑΕΡΟΣΚΑΦΗ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ & ΝΗΣΙΩΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΝΑΥΤΙΚΟ ΑΠΟΜΑΧΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ
Ν.Π.Δ.Δ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΟΡΩΝ
Τμήμα Λοιπών Πόρων και Κ.Α.Ε.Ο

Παρακολούθηση υποθέσεων αναφορικά με τα ναυάγια κυριότητος Μ.Τ.Ν

Νομικό πλαίσιο

•**Π.Δ 31/2007** «Οργανισμός του Μετοχικού Ταμείου Ναυτικού» Φ.Ε.Κ 29 Α' / 20/2/2007

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΝΑΥΑΓΙΑ ΚΥΡΙΟΤΗΤΑΣ Μ.Τ.Ν

ΠΑΤΡΙΣ
ΚΛΕΙΩ
ΧΕΙΜΑΡΡΑ

Ιδρύθηκε το 1976 με ειδικό ιδρυτικό νόμο[9]. Λειτουργεί ως αυτοτελής Διεύθυνση της Γενικής Διεύθυνσης Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς με έδρα την Αθήνα και σε αυτή υπάγονται γραφεία που λειτουργούν στην Περιφερειακή Ενότητα Θεσσαλονίκης με έδρα τη Θεσσαλονίκη και στην Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου με έδρα το Ηράκλειο.

Το Τμήμα Εναλίων Αρχαιολογικών Χώρων, Μνημείων και Ερευνών της Ε.Ε.Α είναι αρμόδιο για:

α. Τον προγραμματισμό, την τεχνική οργάνωση και πραγματοποίηση υποβρυχίων αρχαιολογικών ανασκαφών ή εν γένει ερευνών, για τον εντοπισμό, την εξερεύνηση, τη διάσωση και την ανέλκυση των εναλίων αρχαιοτήτων.

β. Την οργάνωση και λήψη μέτρων για την προστασία και διασφάλιση των ευρισκόμενων στους βυθούς αρχαιοτήτων.

γ. Την **εποπτεία και τον έλεγχο** των διεξαγόμενων από ημεδαπούς και αλλοδαπούς οργανισμούς ή ιδιώτες, πάσης φύσεως υποβρύχιων ερευνών και δραστηριοτήτων.

Το κύριο πλαίσιο στο οποίο κινείται και ασχολείται η Ε.Ε.Α αφορά στα ναυάγια έως το 1830, που θεωρούνται αρχαία, αλλά και σε περιοχές ενάλιων αρχαιοτήτων.

ΤΑΜΕΙΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ & ΑΠΑΛΛΟΤΡΙΩΣΕΩΝ

Αριθμ. ΥΠΠΟΤ/ΔΟΕΠΥ/ΤΟΠΥΝΣ/126463 (ΦΕΚ Β' 3046/ 30 Δεκεμβρίου 2011)
Τέλη φωτογράφησης-κινηματογράφησης και χρήσης οπτικοακουστικών έργων και απεικονίσεων αρχαιολογικών χώρων, ιστορικών τόπων, μνημείων, μουσειακών εκθέσεων και συλλογών. Τέλη πραγματοποίησης εκδηλώσεων σε αρχαιολογικούς χώρους, ιστορικούς τόπους και ακίνητα μνημεία .

Αριθμ. ΥΠΠΟΤ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Α1/Φ42/1020/62 (ΦΕΚ Β' 1138/10 Απριλίου 2012)
Έγκριση όρων και διαδικασιών για την πραγματοποίηση κινηματογραφικών λήψεων σε μνημεία, αρχαιολογικούς χώρους, ιστορικούς τόπους και σε μουσεία, σύμφωνα με το συνημμένο κατάλογο.

Το Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων & Απαλλοτριώσεων είναι υπεύθυνο για:

*«την ανάδειξη και προβολή μνημείων και αρχαιολογικών χώρων της Ελλάδας, τη διαχείριση αρχαιολογικών πόρων από σταθερές πηγές εσόδων αλλά και από παραγωγικές δραστηριότητες που αξιοποιούν στοιχεία της πολιτιστικής μας κληρονομιάς, τις απαλλοτριώσεις ακινήτων για αρχαιολογικούς σκοπούς και τη **γενικότερη στήριξη του έργου της αρχαιολογικής υπηρεσίας**».*

[9] Νόμος 405 της 7/10.8.1976: Περί ιδρύσεως Εφορειών Αρχαιοτήτων και ρυθμίσεως ετέρων θεμάτων αυτών. (Α` 207). και βλ. επίσης ΠΡΟΕΔΡΙΚΟΝ ΔΙΑΤΑΓΜΑ υπ`αριθ. 941 της 15/17 Οκτ. 1977 (ΦΕΚ Α` 320). Περί Οργανισμού του Υπουργείου Πολιτισμού και Επιστημών.

Σχετικά με την είσπραξη πόρων και εσόδων, αναφέρεται εδώ ότι κατά την διάρκεια της έρευνας για τα ναυάγια, διαπιστώθηκε ότι για την χορήγηση άδειας στον αιτούντα κ. Mikhail Afendikov, για τη διενέργεια καταδύσεων στα ναυάγια του "HMHS BRITTANIC" ,"S/S BURDIGALA" και "ΠΑΤΡΙΣ" στη νήσο Κέα και "S/S MONROZA" ανοικτά της Αναβύσσου», ο αιτών έπρεπε να προκαταβάλλει το ποσό των 800 ευρώ ανά ημέρα και τόπο κατάδυσης. **Όμως, το ποσό αυτό οφείλει να το καταβάλλει κάποιος που θα φωτογραφήσει ή κινηματογραφήσει ένα «μνημείο» κυριότητας φορέων του ΥΠΠΟΑ και όχι κυριότητας άλλου φορέα.** Σε αντίθετη περίπτωση θα έπρεπε να ζητηθούν τέλη από όλους τους κυρίους μνημείων που επιθυμούν να φωτογραφήσουν ή κινηματογραφήσουν με επαγγελματικό εξοπλισμό μνημεία, όπως π.χ. <u>τις δύο ευζωνικές στολές του αξιωματικού και του οπλίτη της Προεδρικής Φρουράς</u>[10], που φυλάσσονται σε προθήκη στο γραφείο του Διοικητή της Προεδρικής Φρουράς, ο Φάρος του Καβομαλιά, το Α/Τ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΟΛΓΑ, ΤΟ Β.Π ΥΔΡΑ κτλ.

Στο πλαίσιο αυτό, θεωρώ πως σκόπιμο θα ήταν να επανεξετασθεί η καταβολή του ποσού για μνημεία, των οποίων την κυριότητα δεν κατέχουν οι φορείς, υπηρεσίες του ΥΠΠΟΑ.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ

ΜΕΤΟΧΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΝΑΥΤΙΚΟΥ

Π.Δ 31/2007 «Οργανισμός του Μετοχικού Ταμείου Ναυτικού» Φ.Ε.Κ 29 Α' / 20/2/2007
Νομοθετικό Διάταγμα 2648/ 1953

Το Μετοχικό Ταμείο Ναυτικού αποτελεί τον οργανισμό επικουρικής ασφάλισης του προσωπικού του Πολεμικού Ναυτικού και του προσωπικού Λιμενικού Σώματος – Ελληνικής Ακτοφυλακής, με το οποίο υπάρχει μετοχική σχέση. Είναι νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου, τελεί υπό την εποπτεία του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας διαμέσου ΓΕΝ και αποστολή του είναι η εκμετάλλευση και επαύξηση της περιουσίας του (κινητής και ακίνητης), η παροχή στους νόμιμους δικαιούχους μερίσματος και λοιπών παροχών κοινωνικής φύσεως.

Στο άρθρο 8 § (ιστ ιστ) ΤΟΥ Π.Δ 31/2007 αναγράφεται ότι, η Διεύθυνση Λογιστικού και πιο συγκεκριμένα το Τμήμα Λογιστηρίου παρακολουθεί τις υποθέσεις αναφορικά με τα ναυάγια που ανήκουν στην κυριότητα του ΜΤΝ.

Σύμφωνα με το νομοθετικό διάταγμα 2643/1953 που αναλύθηκε παραπάνω, στην κυριότητα του Μ.Τ.Ν έχουν περιέλθει όλα τα ναυάγια και ναυαγήματα πολεμικών πλοίων και πολεμικού υλικού (ήτοι, πολεμικά αεροσκάφη, πυροβόλα όπλα, στρατιωτικός εξοπλισμός κτλ.) στις Ελληνικές θάλασσες αλλά και εμπορικά πλοία εντός Ναυτικών Οχυρών μαζί βέβαια με όλα τα κειμήλια τους.

[10] ΥΑ ΥΠΟ//2015 (ΥΑ ΥΠΟΠΑΙΘ//172949/1028
34/889/110 ΦΕΚ Β 1533 2015): Χαρακτηρισμός ως μνημείων δύο (2) ευζωνικών στολών της Προεδρικής Φρουράς, τύπου Εύζωνα

Χαρακτηριστικά παραδείγματα τέτοιων ναυαγίων παρουσιάζονται παρακάτω.

Υ/Β ΚΑΤΣΩΝΗΣ , Α/Τ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΟΛΓΑ στο Λακκί Λέρου, Β.Π ΥΔΡΑ Αεροσκάφη Β' Π.Π που βρίσκονται στις Ελληνικές θάλασσες όπως: Heinkel-He.111, Junkers – Ju87 "STUKA", Junkers – Ju52, Junkers – Ju88, Messerschmitt – Bf109, Arado – Ar196, και πάρα πολλά ακόμη που βρίσκονται διάσπαρτα σε όλα τα μήκη και πλάτη των Ελληνικών θαλασσών κτλ.

HMHS BRITTANIC, S/S BURDIGALA (Με αστερίσκο) λόγω της ιδιαιτερότητας τους. Χρήζει περαιτέρω νομικής διερεύνησης, καθώς παραμένουν συνδεδεμένα με την Εθνική Κυριαρχία της χώρας τους.

ΓΕΝΙΚΟ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟ ΝΑΥΤΙΚΟΥ – ΥΔΡΟΓΡΑΦΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ

ΝΟΜΟΣ 4559 της 24/24 Απρ. 1930 (ΦΕΚ Α΄ 122)
Περί οργανώσεως της Υδρογραφικής Υπηρεσίας του Πολεμικού Ναυτικού.

Η Υδρογραφική Υπηρεσία είναι ο επίσημος υδρογραφικός φορέας της Ελλάδας. Αποτελεί ανεξάρτητη Υπηρεσία του Πολεμικού Ναυτικού, η οποία εδρεύει στο νομό Αττικής και υπάγεται απευθείας στον Αρχηγό του Γενικού Επιτελείου Ναυτικού. Η Υδρογραφική Υπηρεσία είναι ο αρμόδιος κρατικός φορέας που έχει την αποκλειστική δικαιοδοσία και πιστοποίηση για την σύνταξη, έκδοση, συμπλήρωση και διόρθωση των επίσημων ναυτικών χαρτών της Ελλάδας και των ενημερώσεων αυτών, καθώς και για την έκδοση, συμπλήρωση και διόρθωση των επίσημων ναυτιλιακών εκδόσεων.

Η Διεύθυνση ασφάλειας Ναυσιπλοΐας μεριμνά για την τήρηση αρχείου ναυαγίων, ακάθαρτων βυθών και ναυδέτων για τον Ελληνικό θαλάσσιο χώρο.

ΓΕΝΙΚΟ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟ ΝΑΥΤΙΚΟΥ – ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΝΑΥΤΙΚΟΥ

ΥΑ Φ.073/6/Σ 21345/28.12.2005 (ΦΕΚ Β' 30/ 2006):
Έκδοση του Περιοδικού "ΝΑΥΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ"

Η αποστολή της ΥΙΝ είναι, να συλλέγει, διαλέγει, οργανώνει, διαχειρίζεται και φυλάσσει το αρχειακό υλικό του Π.Ν και να χειρίζεται εν γένει θέματα, που άπτονται της Ναυτικής Ιστορίας, με σκοπό, την καταγραφή των δραστηριοτήτων του Π.Ν. και τη διατήρηση της Ιστορικής Μνήμης των Ναυτικών Αγώνων του Έθνους. Μεταξύ άλλων αναφέρεται ότι στο έργο της ΥΙΝ είναι: Ο χειρισμός κάθε θέματος που αναφέρεται στη Ναυτική Ιστορία, η συνεργασία με υπηρεσίες, οργανισμούς και κάθε νομικό πρόσωπο, του οποίου, κατά βάση, η αποστολή και προορισμός είναι η διαφύλαξη των Ναυτικών Παραδόσεων, καθώς και η μελέτη και προαγωγή της Ελληνικής Ναυτικής Ιστορίας.

Η Υ.Ι.Ν, εκ του ρόλου της, μπορεί να συνδράμει την ιστορική τεκμηρίωση των ναυαγίων, να συνεργασθεί με την Υδρογραφική Υπηρεσία και το Μ.Τ.Ν αλλά και να αποτελέσει τον σύνδεσμο του Πολεμικού Ναυτικού με το ΥΠ.ΠΟ.Α στο πλαίσιο μιας ευρύτερης συνεργασίας.

ΓΕΝΙΚΟ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑΣ – ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ - 206 ΠΤΕΡΥΓΑ ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ

Η 206 Πτέρυγα Αεροπορικών Υποδομών (206 ΠΑΥ) έχει ως αποστολή τον σχεδιασμό, τη μελέτη, την κατασκευή και τη συντήρηση πάσης φύσεως αεροπορικών υποδομών (στρατιωτικών και κοινής χρήσης) συμπεριλαμβανομένων ζωτικών επιχειρησιακών εστρωμμένων επιφανειών (διαδρόμων αποπροσγείωσης, τροχοδρόμων, δαπέδων στάθμευσης αεροσκαφών και ελικοπτέρων και οδικών δικτύων), οικοδομικών, ηλεκτρομηχανολογικών και τηλεπικοινωνιακών έργων, έργων οδοποιίας και δικτύων ευκολιών.

ΚΟΣΥΘΕ/ΜΑΚ
Κινητή Ομάδα Συντήρησης Υποβρύχιων Θαλάσσιων Εγκαταστάσεων (ΚΟΣΥΘΕ).

Η Κινητή Ομάδα Συντήρησης Υποβρύχιων Θαλάσσιων Εγκαταστάσεων (ΚΟΣΥΘΕ) έχει ως αποστολή την αξιοποίηση του προσωπικού και των μέσων που διαθέτει, προκειμένου να οργανώνει και να εκτελεί υποβρύχιες και θαλάσσιες αποστολές, ημέρα και νύκτα, σύμφωνα με τις απαιτήσεις των επιχειρησιακών σχεδίων.

Τα τελευταία χρόνια η **ΚΟΣΥΘΕ** έχει προβεί στην ανέλκυση πολλών αεροσκαφών και ελικοπτέρων, αλλά και «μνημείων», όπως η ανέλκυση του RAF Bristol Blenheim στο Ρέθυμνο, του JUNKERS – 52/3m στη Λέρο και του JU-87 STUKA στη Ρόδο. Η έλλειψη συνεργασίας και συνεννόησης με τους κυρίους των μνημείων (Μ.Τ.Ν) αλλά και το ΥΠΠΟΑ είναι εμφανής. Φαίνεται ότι ποτέ δεν ενημερώθηκε ο κύριος των μνημείων αυτών, δηλαδή το Μ.Τ.Ν. Φαίνεται ότι ποτέ δεν ενημερώθηκε ο κύριος των μνημείων αυτών, δηλαδή το Μ.Τ.Ν. Ακολουθεί άρθρο που αφορά στο έργο ανέλκυσης.

«ΘΗΣΑΥΡΟΙ» ΣΤΑ ΒΑΘΗ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Ανέλκυση από τα άδυτα της ιστορίας

Βρετανικό βομβαρδιστικό Bristol Blenheim

Γερμανικό μονοκινητήριο Junkers 87 «Stuka»

Ο ρόλος και η αποστολή της ΚΟΣΥΘΕ

Πυροσβεστικά Canadair CL215 και CL415

Γερμανικό τρικινητήριο μεταγωγικό Junkers 52

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ ΚΑΙ ΝΗΣΙΩΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΝΑΥΤΙΚΟ ΑΠΟΜΑΧΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΠΔ 913/1978: Κωδικοπ/ση διατάξεων ΝΑΤ (Κ.Ν.792/78-εξαιρ.άρθρ.18 Ν.458/76)
Νομοθετικό Διάταγμα 2648/ 1953

Το Ναυτικό Απομαχικό Ταμείο (Ν.Α.Τ.) είναι πρωτογενής ασφαλιστικός φορέας και αποτελεί το βασικό ίδρυμα κοινωνικής προστασίας των Ελλήνων ναυτικών. Σήμερα αποτελεί Ν.Π.ΔΔ και τελεί υπό την εποπτεία του Υπουργείου Εμπορικής Ναυτιλίας & Νησιωτικής Πολιτικής.

Στην κυριότητά του ανήκουν όλα τα ναυάγια εμπορικών πλοίων που έλαβαν χώρα μεταξύ 1830 και 1951, σύμφωνα πάντα με το νομοθετικό διάταγμα 2648/1953. Στην κυριότητα του Ιδρύματος ανήκουν βέβαια και όλα τα κειμήλια που βρίσκονται ή βρίσκονταν στο πλοίο ή αεροσκάφος όταν αυτό ναυάγησε ή βυθίστηκε.

Χαρακτηριστικά παραδείγματα τέτοιων ναυαγίων είναι τα ακόλουθα:

ΠΑΤΡΙΣ –1868

ΚΛΕΙΩ -1904

ΧΕΙΜΑΡΑ – 1947

Το 2007[11] οργανώθηκε ανέλκυση ενός από τους δύο τροχούς του ατμόπλοιου «Πατρίς».

[11] http://www.ketepo.gr/ , Βιομηχανικό Μουσείο Ερμούπολης

Στην επιχείρηση συνεργάστηκαν το Βιομηχανικό Μουσείο Ερμούπολης, το Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, η Εφορεία Εναλίων Αρχαιοτήτων και η καταδυτική ομάδα UFR-Team. Ο κύριος του μνημείου, δηλαδή το Ν.Α.Τ, φαίνεται ότι δεν είχε ενημερωθεί για το τόλμημα αυτό.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ & ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ (Γ.Γ.Ε.Τ.)
Ελληνικό Κέντρο Θαλασσίων Ερευνών / ΕΛ.ΚΕ.Θ.Ε.

ΠΔ 164/2003: Οργάνωση και λειτουργία του ελληνικού κέντρου θαλασσίων ερευνών

Το ΕΛ.ΚΕ.Θ.Ε εποπτεύεται από την Γ.Γ.Ε.Τ. Σκοπός του είναι η διεξαγωγή επιστημονικής και τεχνολογικής έρευνας, η πειραματική ανάπτυξη και επίδειξη, η διάδοση και εφαρμογή των αποτελεσμάτων της έρευνας, ιδιαίτερα στους τομείς της μελέτης και προστασίας της υδρόσφαιρας, των οργανισμών της, των ορίων της με την ατμόσφαιρα, την ακτή και το βυθό, των φυσικών, χημικών, βιολογικών και γεωλογικών συνθηκών που επικρατούν και διέπουν τα παραπάνω συστήματα.

Life

ΤΟ ΒΑΘΥΣΚΑΦΟΣ «ΘΕΤΙΣ» ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΕΙ ΤΑ ΜΥΣΤΙΚΑ ΤΟΥ

Οι εξερευνητές της αβύσσου

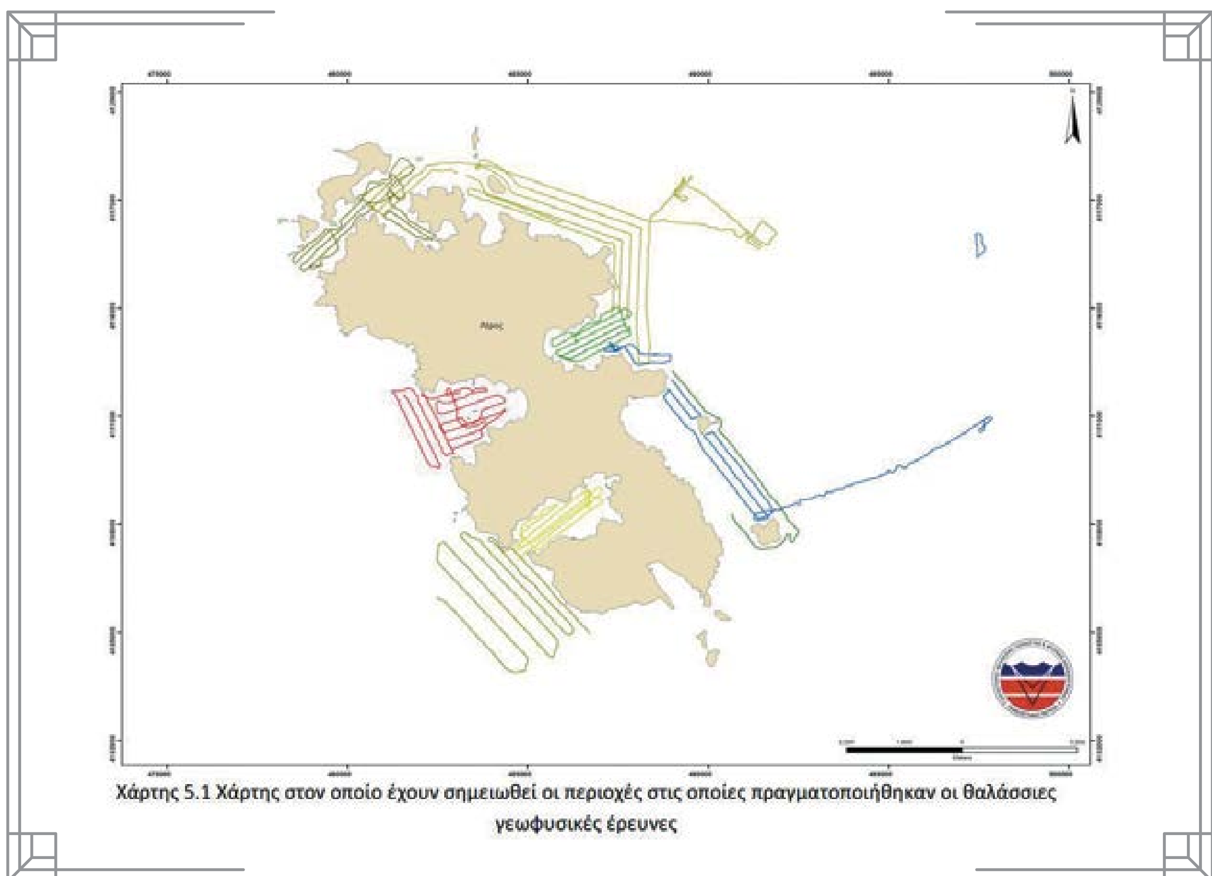
Κατάδυση στα 610 μέτρα!

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ: «Μας έχει ξεχάσει η Πολιτεία»

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ – ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΛΟΓΙΑΣ
Εργαστήριο Θαλάσσιας Γεωλογίας & Φυσικής Ωκεανογραφίας Πανεπιστημίου Πατρών

Όπως αναφέρεται και στην επίσημη ιστοσελίδα του φορέα, το Εργαστήριο Θαλάσσιας Γεωλογίας & Φυσικής Ωκεανογραφίας (Ε.ΘΑ.ΓΕ.Φ.Ω.) ιδρύθηκε το 1988. Υπάγεται στο Τμήμα Γεωλογίας του Πανεπιστημίου της Πάτρας. Κατά την 15-ετή λειτουργία του το Εργαστήριο αναπτύχθηκε και οργανώθηκε στο διεθνή και Ελληνικό χώρο και θεωρείται σήμερα το μεγαλύτερο και καλύτερα εξοπλισμένο εκπαιδευτικό/ερευνητικό Πανεπιστημιακό εργαστήριο στα αντικείμενα της Θαλάσσιας Γεωλογίας, Φυσικής Ωκεανογραφίας, Γεωμορφολογίας Ακτών και Περιβαλλοντικής Ωκεανογραφίας.

Έχει πραγματοποιήσει πλήθος υποθαλάσσιων ερευνών και κατέχει πλήθος πολύτιμων στοιχείων που αφορούν σε ευρήματα ναυαγίων, όπως αυτά που προέκυψαν από την έρευνα στη ν. Λέρο το 2011.[12]

Χάρτης 5.1 Χάρτης στον οποίο έχουν σημειωθεί οι περιοχές στις οποίες πραγματοποιήθηκαν οι θαλάσσιες γεωφυσικές έρευνες

[12] Αποτύπωση υποθαλάσσιων πολιτιστικών στοιχείων και βιολογικών πόρων στην παράκτια ζώνη της νήσου Λέρου **http://www.openarchives.gr/visit/693332**, μεταπτυχιακή διατριβή κ. Κάτσου Ευγενία

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΧΟΡΗΓΗΣΕΩΣ ΑΔΕΙΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ ΘΑΛΑΣΣΗΣ (Ε.Χ.Α.Ε.Θ.)

Η επιτροπή αυτή αποτελεί ένα άτυπο γνωμοδοτικό όργανο το οποίο εξετάζει όλες τις παραμέτρους (εθνική κυριαρχία, ασφάλεια, προστασία αρχαιολογικών θησαυρών, εναλίων μνημείων κ.λπ.) προκειμένου να δοθεί άδεια σε κάποιον οργανισμό ή φορέα για να διενεργήσει υποθαλάσσιες έρευνες.

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΑΔΕΙΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ ΘΑΛΑΣΗΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΦΟΡΕΙΑ ΕΝΑΛΙΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ
ΓΕΝ/Α2, Υ.Υ, ΓΕΕΘΑ Δ4

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ ΚΑΙ ΝΗΣΙΩΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΛΙΜΕΝΙΚΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ, ΤΜΗΜΑ ΑΙΓΙΑΛΟΥ ΚΑΙ ΠΑΡΑΛΙΑΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΚΑΤΑ ΚΡΙΣΗ

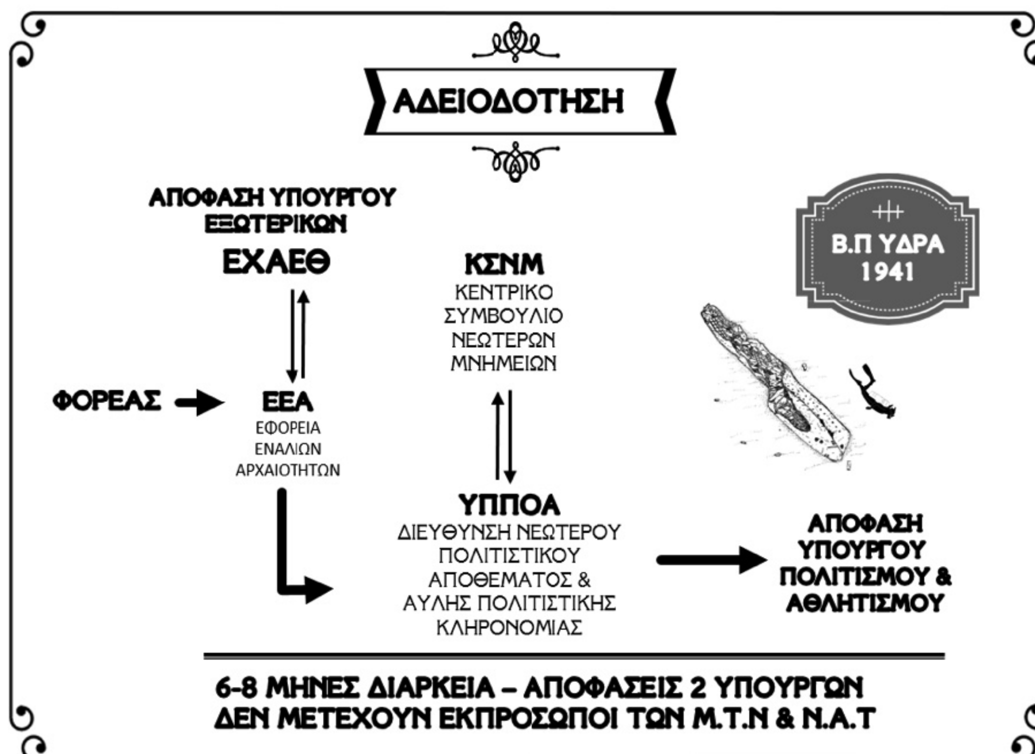
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Δ1
ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ

ΔΕΝ ΜΕΤΕΧΟΥΝ ΣΤΗΝ ΕΧΑΕΘ ΤΑ Μ.Τ.Ν ΚΑΙ Ν.Α.Τ, ΠΡΑΓΜΑ ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΟ, ΑΦΟΥ ΔΕΝ ΤΟΥΣ ΕΙΧΕ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΕΙ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ Η ΚΥΡΙΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΝΑΥΑΓΙΩΝ, ΠΟΥ ΠΛΕΟΝ ΘΕΩΡΟΥΝΤΑΙ ΜΝΗΜΕΙΑ

Η χορηγούμενη από την Ε.Χ.Α.Ε.Θ άδεια αφορά την αιγιαλίτιδα ζώνη, δηλαδή τα έξι μίλια από τις ακτές. Έχει αποδειχθεί όμως ότι αρκετές φορές, πραγματοποιείται έρευνα χωρίς να έχει ακολουθηθεί η «προβλεπόμενη» διαδικασία, όπως φαίνεται ότι συνέβη π.χ. στη ν. Λέρο το 2011, με συνέπεια τα στοιχεία να μην προσκομίζονται στην Υδρογραφική Υπηρεσία αλλά και σε άλλους φορείς, οι οποίοι θα μπορούσαν να τα αξιοποιήσουν προς όφελος της κοινωνίας.

Η διαδικασία για την χορήγηση άδειας διαρκεί από 6 έως 8 μήνες και αποτυπώνεται στην παρακάτω εικόνα.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΠΡΟΣΦΑΤΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΑΔΕΙΩΝ:

ΑΔΑ: 6Ω734653Π4-Ρ4Φ
3/6/2016 "HMHS BRITTANIC"
ΑΔΑ: 7Β744653Π4-1ΘΗ
3/6/2016 S/S BURDIGALA, CITTA DI TRIPOLI και JUNKER 52
ΑΔΑ: 7ΙΓΤ4653Π4-ΛΒΚ
21/3/2016 "HMHS BRITTANIC" και "ΠΑΤΡΙΣ"

Η Ε.Χ.Α.Ε.Θ είναι μια επιτροπή, την οποία σκόπιμο είναι να ενισχύσουν όλοι οι φορείς, αφού μπορεί να βοηθήσει στον συντονισμό των Υπουργείων στο σύγχρονο περιβάλλον έρευνας και ανάπτυξης.

Τα δεδομένα των υποθαλάσσιων ερευνών, ειδικά όταν αυτά λαμβάνουν χώρα μέσα από ερευνητικά προγράμματα επιστημονικών φορέων του ευρύτερου Δημοσίου (ΕΛΚΕΘΕ, Εργαστήριο Θαλάσσιας Γεωλογίας & Φυσικής Ωκεανογραφίας Πανεπιστημίου Πατρών), και στα οποία υπάρχουν ευρήματα ναυαγίων, σκόπιμο είναι να αποστέλλονται ώστε να ενημερώνονται μεταξύ των άλλων (ΕΕΑ), η Υ.Υ, η Υ.Ι.Ν, το Μ.Τ.Ν και το Ν.Α.Τ.

Στο σημείο αυτό θεωρώ ότι θα ήταν χρήσιμη η ενημέρωσή σας σχετικά με το πως διαχειρίζονται τα ναυάγια πολεμικών πλοίων και πολεμικού υλικού άλλα μεγάλα κράτη – έθνη και πώς αυτά αντιλαμβάνονται την ιστορική συνείδηση και ναυτική κληρονομιά τους.

ΠΟΛΕΜΙΚΟ ΝΑΥΤΙΚΟ Η.Π.Α

Το Αμερικανικό Πολεμικό Ναυτικό αποτελεί παράδειγμα προς μίμηση και στην προστασία και ανάδειξη της Πολιτιστικής και Ναυτικής κληρονομιάς με Ναυαρχίδα την **Διοίκηση Ναυτικής Ιστορίας και Κληρονομιάς (Naval History and Heritage Command)**[13]. Μεταξύ όλων των άλλων, υπάρχει τμήμα Υποβρύχιας Αρχαιολογίας που είναι υπεύθυνο για τη διαχείριση, την έρευνα, τη συντήρηση, και την ερμηνεία των βυθισμένων πολεμικών πλοίων και Αεροσκαφών του Ναυτικού των ΗΠΑ. Το Πολεμικό Ναυτικό επιβλέπει μία από τις μεγαλύτερες συλλογές των βυθισμένων πολιτιστικών πόρων, η οποία περιλαμβάνει πάνω από 2.500 ναυάγια Π.Π. και 14.000 ναυάγια Αεροσκαφών που είναι διασκορπισμένα σε παγκόσμιο επίπεδο. Το Τμήμα Υποβρύχιας Αρχαιολογίας ιδρύθηκε για να διαχειριστεί τα ναυάγια, να συμβουλεύει το Πολεμικό Ναυτικό για όλα τα θέματα που σχετίζονται με την επιστήμη της υποβρύχιας αρχαιολογίας και ιστορικής συντήρησης, δεδομένου ότι σχετίζεται με **πολεμικά πλοία και Αεροσκάφη**.

Για να επιτευχθεί αυτή η αποστολή, το συγκεκριμένο τμήμα εξυπηρετεί τις κάτωθι τέσσερις βασικές λειτουργίες:

- Αρχαιολογική Έρευνα
- Ανάπτυξη Πολιτικής και Διαχείρισης Πολιτιστικών Αποθεμάτων
- Διατήρηση, Συντήρηση και Επιμέλεια Έργων Τέχνης
- Ευαισθητοποίηση του κοινού και διάδοση πληροφοριών

Έχει θεσπισθεί νόμος, ο οποίος καθορίζει το καθεστώς των ναυαγισθέντων πολεμικών πλοίων και αεροσκαφών, που ανήκουν στο Ναυτικό των Η.Π.Α., ο οποίος ψηφίσθηκε στις 28 Οκτωβρίου 2004. Πρωταρχικός σκοπός του είναι η **διατήρηση και η προστασία από μη εξουσιοδοτημένη διαταραχή όλων των ναυαγίων πολεμικών πλοίων και αεροσκαφών που ανήκουν στην κυβέρνηση των Ηνωμένων Πολιτειών, καθώς και των ναυαγίων πολεμικών πλοίων και αεροσκαφών άλλης σημαίας που βρίσκονται εντός θάλασσας Η.Π.Α.** Έτσι, ένα ναυάγιο πολεμικού πλοίου/αεροσκάφους των Η.Π.Α., παραμένει ιδιοκτησία του Ναυτικού των Η.Π.Α. ανεξάρτητα από τη θέση του ή την πάροδο του χρόνου και δεν μπορεί να διαταραχθεί χωρίς την άδεια από το Ναυτικό των Η.Π.Α.

Η γενική πολιτική του Ναυτικού των Η.Π.Α για τα ναυάγια είναι η εξής: **Τα ναυάγια πολεμικών πλοίων και αεροσκαφών παραμένουν στην θέση τους και ανενόχλητα. Μπορεί να καταστεί δυνατή η «διαταραχή» μόνο για εκπαιδευτικούς, ιστορικούς και αρχαιολογικούς σκοπούς.**

Μεταξύ άλλων, απαγορεύεται η μη εξουσιοδοτημένη «ανάκτηση» έργων τέχνης. Η προστασία αυτή προωθεί τη διατήρηση των αντικειμένων που μπορούν να φωτίσουν τις πιο σημαντικές στιγμές της ναυτικής ιστορίας της χώρας των Η.Π.Α. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ορθής διαχείρισης κλοπής «έργων τέχνης» από ναυάγιο Πολεμικού πλοίου των Η.Π.Α είναι το κάτωθι: Η Διοίκηση Ναυτικής Ιστορίας και κληρονομιάς αντιλήφθηκε το φθινόπωρο του 2000, ότι η εταιρεία Arqueonautas Worldwide Arqueologia Subaquatica SA, είχε καταδυθεί στο βυθι-

[13] https://www.history.navy.mil/

σμένο USS Yorktown και είχε ανακτήσει εκθέματα από το ναυάγιο. Το USS Yorktown ανήκε στην «Αφρικανική Μοίρα» όταν βυθίστηκε στις 6 Σεπτεμβρίου 1850 σε έναν ύφαλο στο Isle de Mayo στα νησιά του Πράσινου Ακρωτηρίου. Αργότερα, έγινε γνωστό ότι ορισμένα ή όλα τα αντικείμενα προσφέρθηκαν προς πώληση μέσω των Sothebys του Λονδίνου. Την άνοιξη του 2001, το Υπουργείο Δικαιοσύνης των ΗΠΑ, που ενεργούσε για λογαριασμό του Πολεμικού Ναυτικού, ενημέρωσε τον οίκο δημοπρασιών ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες υποστήριξαν την κυριότητα των υπό συζήτηση αντικειμένων. Ο οίκος δημοπρασιών Sothebys στη συνέχεια ενημέρωσε σχετικά τους αγοραστές των πέντε αντικειμένων και τους ζήτησε να επιστρέψουν τα αντικείμενα στην τιμή αγοράς τους, και επιπλέον συμφώνησε να μεταφέρει τα αντικείμενα στις Ηνωμένες Πολιτείες.

Συνεπώς, η υπηρεσία αυτή, που με την οργάνωση της διαχέει τη ναυτική ένδοξη ιστορία του ναυτικού των Η.Π.Α στο ευρύ κοινό, ενισχύει τον καλώς εννοούμενο πατριωτισμό και την εθνική τους συνείδηση και αποτελεί λαμπρό παράδειγμα προς μίμηση.

Η Υπηρεσία Ιστορίας Ναυτικού του Πολεμικού μας Ναυτικού, θα μπορούσε να ακολουθήσει τα βήματα αυτά.

ΠΟΛΕΜΙΚΟ ΝΑΥΤΙΚΟ ΗΝΩΜΕΝΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Protection of Military Remains Act 1986. Το 1986 το κοινοβούλιο του Ηνωμένου Βασιλείου ψήφισε το νόμο για την προστασία στρατιωτικών συντριμμιών (Λειψάνων). Ο νόμος αυτός καθορίζει τους βαθμούς προστασίας, οι οποίοι είναι οι εξής δυο:

α. Προστατευόμενες περιοχές

Τα ναυάγια που ορίζονται από το όνομα και μπορούν να χαρακτηριστούν ως προστατευόμενες θέσεις, ακόμη και αν η θέση δεν είναι γνωστή. Έτσι, τα συντρίμμια του αεροσκάφους του Ηνωμένου Βασιλείου είναι αυτόματα ένας προστατευόμενος τόπος, ακόμη και αν αυτά δεν έχουν εντοπιστεί. Θεωρείται αδίκημα να διαταράξει κάποιος τον τόπο ή να αφαιρέσει κάτι από την περιοχή. Δύτες μπορούν να επισκεφτούν τον τόπο, αλλά ο κανόνας είναι «Κοιτάζουμε, δεν ακουμπάμε, δεν εισχωρούμε». Ο νόμος περί προστατευόμενων τόπων ισχύει οπουδήποτε στον κόσμο, αλλά στην πράξη, εκτός του Ηνωμένου Βασιλείου, οι κυρώσεις μπορούν να επιβληθούν μόνο στους πολίτες του Ηνωμένου Βασιλείου.

β. Ελεγχόμενες περιοχές

Ελεγχόμενες περιοχές ορίζονται όλες οι περιοχές που βρίσκονται τα λείψανα ενός αεροσκάφους ή σκάφους που συνετρίβη, τα τελευταία διακόσια χρόνια. Ο νόμος καθιστά παράνομη την άσκηση οποιωνδήποτε εργασιών (συμπεριλαμβανομένων καταδύσεων ή ανασκαφών) εντός του ελεγχόμενου χώρου που θα μπορούσε να διαταράξει τα συντρίμμια, εκτός εάν έχουν λάβει άδεια να το πράξουν από το Υπουργείο Άμυνας. Οι ελεγχόμενες περιοχές στη θάλασσα σημειώνονται στους χάρτες του Β. Ναυαρχείου και στη φυσική τους θέση τοποθετείται σημαντήρας.

Αξίζει να σημειωθεί ότι ο ΒΡΕΤΤΑΝΙΚΟΣ δεν υπάγεται σε καμία από τις ανωτέρω κατηγορίες.

LIFE

ΕΝΤΟΠΙΣΜΕΝΑ ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΑ ΝΑΥΑΓΙΑ

ΤΟΥ Β' ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

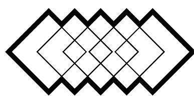
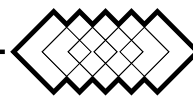
ΣΠΑΝΙΕΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΑΕΡΟΣΚΑΦΩΝ ΠΟΥ ΧΑΘΗΚΑΝ ΣΤΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΘΑΛΑΣΣΕΣ ΚΑΤΑ ΤΟ Β' ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΠΟΛΕΜΟ

Στον αφρό η ιστορία που κρύβει ο βυθός

Υλικό στο Διαδίκτυο

© Photographer Derk Remmers

IV. Συμπεράσματα

Τα ναυάγια διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες:

α. Στα **αρχαία ναυάγια,**[14] την αρμοδιότητα και την κυριότητα έχει η **Εφορεία Ενάλιων Αρχαιοτήτων**. Χαρακτηριστικό παράδειγμα το ναυάγιο των Αντικυθήρων.

β. Στα **σύγχρονα ναυάγια**[15] Πολεμικών Πλοίων και Πολεμικού Υλικού, αλλά και Εμπορικών πλοίων οποιασδήποτε εθνικότητας που βρίσκονται εντός περιοχής Ν. Οχυρού, η κυριότητα ανήκει στο Μ.Τ.Ν. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το ναυάγιο του Υ/Β ΚΑΤΣΩΝΗΣ , το ναυάγιο του Α/Τ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΟΛΓΑ, Αεροσκάφη Β' Π.Π κτλ.

γ. Στα **σύγχρονα ναυάγια εμπορικών πλοίων** (50 ετών και άνω και μέχρι το 1951), η κυριότητα ανήκει στο **Ν.Α.Τ.** Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το ναυάγιο του «ΠΑΤΡΙΣ».

Συμπερασματικά θα μπορούσαμε να πούμε ότι, τα ναυάγια Πολεμικών Πλοίων και Πολεμικού υλικού γίνονται αντικείμενα εκμετάλλευσης και παράνομων δραστηριοτήτων, όπως συμμετοχή σε δημοπρασίες διάφορων οίκων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, άγνωστο για τους περισσότερους, το Γερμανικό Υδροπλάνο τ. Arado που βρίσκεται στην Ηρακλειά, στον όρμο Αλιμιάς, και σε βάθος 11 μέτρων. Όπως πολύ γλαφυρά αναγράφεται στο άρθρο της ιστοσελίδας www.iefimerida.gr[16] *«...Λόγω του μικρού βάθους και της νηνεμίας που συνήθως επικρατεί στον όρμο, έγινε εύκολος στόχος από επιτήδειους, οι οποίοι το «έγδυσαν». Τα χρόνια που ακολούθησαν, αφαιρέθηκαν από το υδροπλάνο όλα τα όπλα, αρκετά εξαρτήματα, όπως το τιμόνι, έως και τα φύλλα αλουμινίου που επένδυαν την άτρακτο από κινητήρα έως πίσω από τη θέση του κυβερνήτη (το υπόλοιπο τμήμα επενδυμένο κυρίως με συνθετικό ύφασμα). Η περίπου 160 κιλών έλικα, (διαμέτρου 3,11μ.) για αρκετά χρόνια βρίσκονταν ακουμπισμένη στο βυθό, λίγα μόλις μέτρα μακριά από το αεροσκάφος. Το Σεπτέμβριο του 1990 ανελκύστηκε και σήμερα διασώζεται σε προσωπική συλλογή. Παρομοίως το τιμόνι, τα πολυβόλα και τα πυροβόλα, βρίσκονται και αυτά σε προσωπικές συλλογές. Ό,τι έχει απομείνει στο βυθό, είναι ο σκελετός της ατράκτου με*

[14] Μέχρι 1830

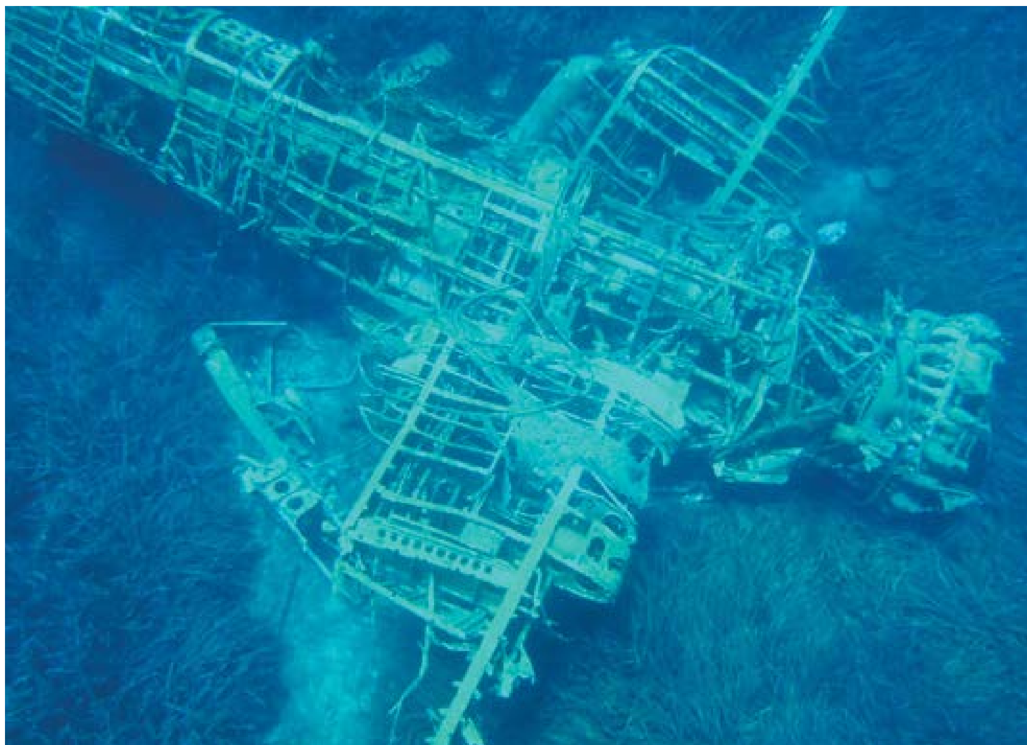
[15] Από 1830 έως 1951

[16] **http://www.iefimerida.gr/news/177593/mageia-sta-nera-tis-irakleias-vythismeno-germaniko-ydroplano-poy-trelainei-toys**

τον κινητήρα και κάποια κομμάτια από το δίχτυ της τράτας που το είχε ψαρέψει...»[17].

Επίσης, ο χρόνος για μια τυπική άδεια υποβρύχιας παρατήρησης[18] ενός ναυαγίου π.χ. ΒΡΕΤΤΑΝΙΚΟΣ, ΠΑΤΡΙΣ, είναι αρκετά μεγάλος και μπορεί να φτάσει τους 8 μήνες.

Συνεπώς, γίνεται εύκολα αντιληπτό, πως η μη ορθή διαχείριση της κληρονομιάς μας, μας οδηγεί σε αποτελέσματα μη επιθυμητά, αποτελέσματα που προκαλούν το κοινό αίσθημα, την Ναυτική μας Ιστορία και κληρονομιά και για τα οποία θα δίνουμε λόγο στις νεότερες γενιές.

Το αεροσκάφος Β'ΠΠ- Ένα ακόμα μνημείο κυριότητας Μ.Τ.Ν

[17] Μαγεία στα νερά της Ηρακλειάς -Το βυθισμένο γερμανικό υδροπλάνο που τρελαίνει τους τουρίστες **iefimerida.gr**

[18] όρο που χρησιμοποιεί το ΥΠΠΟΑ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΝΕΛΚΥΣΕΩΣ ΝΑΥΑΓΙΩΝ

ΔΙΑΚΗΡΥΞΙΣ

Ὁ Ὀργανισμὸς Ἀνελκύσεως Ναυαγίων διακηρύττει ὅτι ἐκτίθησιν εἰς μειοδοτικὸν δι' ἐνσφραγίστων προσφορῶν διαγωνισμόν, διενεργηθησόμενον τὴν 30ὴν Ἰουνίου 1948 ἡμέραν Τετάρτην καὶ ὥραν 11.00 π.μ' ἐν τοῖς γραφείοις αὐτοῦ (Μέγαρον Βάττη Πειραιεύς), τὴν ἀνέλκυσιν ἑνὸς πρὸ τῶν μονίμων Δεξαμενῶν Πειραιῶς βυθισμένου, τέως ἰταλικοῦ ἀντιτορπιλλικοῦ διαστάσεων εἰς μέτρα 87.50 Χ 7,50 Χ 10.40.

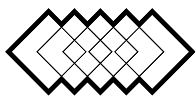
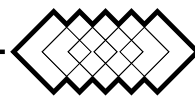
Ὁ παρὼν διαγωνισμὸς εἰς περίπτωσιν ἀποτυχίας ἢ μὴ κατακυρώσεώς του θὰ ἐπαναληφθῇ τὴν 7ην Ἰουλίου ἐ. ἔ., ἐν ἀρνητικῷ δὲ καὶ πάλιν ἀποτελέσματι τὴν 14ην Ἰουλίου ἐ. ἔ., κατὰ τὴν αὐτὴν πάντοτε ὥραν καὶ ὑπὸ τοὺς ἰδίους ἀκριβῶς ὅρους.

Τοὺς ὅρους τοῦ διαγωνισμοῦ δύνανται οἱ ἐνδιαφερόμενοι νὰ πληροφοροῦνται εἰς τὰ γραφεῖα τοῦ Ο.Α.Ν. κατὰ τὰς ἐργασίμους ἡμέρας καὶ ὥρας.

Ἡ παρουσα δημοσιευθήτω διὰ τῆς ἐν Ἀθήναις ἐφημερίδος «ΕΜΠΡΟΣ» και τῶν ἐν Πειραιεῖ «ΝΑΥΤΙΚΟΝ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ» καὶ «ΗΜΕΡΗΣΙΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΥ» ἐκδιδομένων τοιούτων.

Ἐκ τοῦ Ὀργανισμοῦ Ἀνελκύσεως Ναυαγίων

V. Προτάσεις

Είναι χιλιάδες τα ναυάγια στους Ελληνικούς βυθούς, από τα οποία αρκετές εκατοντάδες έχουν χαρακτηρισθεί ως «μνημεία». Το έργο του ΥΠΠΟΑ είναι εξαιρετικά σύνθετο και πολύπλοκο. Μέχρι τώρα δεν είναι καταγεγραμμένη επίσημα από την πολιτεία, αυτή η κληρονομιά. Πλήθος κειμηλίων κυριότητας Μ.Τ.Ν βρίσκονται σε οικίες και αποθήκες.

Η υπογραφή ενός μνημονίου συναντίληψης και συνεργασίας μεταξύ του ΥΠΕΘΑ (Γ.Ε.Ν.) και του ΥΠΠΟΑ (Γενική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς), ή ακόμα και του Υπουργείου Αιγαίου και Νησιωτικής Πολιτικής, ίσως αποτελεί μονόδρομο. Αντικείμενο αυτού μπορεί να αποτελεί η περιγραφή των προϋποθέσεων, των συνθηκών και του τρόπου για:

α. Την ανάδειξη και δημιουργία θεματικών καταδυτικών πάρκων ναυτικής και εν γένει ιστορικής μνήμης με αντικείμενο τα ναυάγια κυριότητας Μ.Τ.Ν (ξεκινώντας π.χ. από τον χώρο ναυαγίου του Α/Τ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΟΛΓΑ) αλλά και Ν.Α.Τ, σε όλη την Ελληνική επικράτεια, μέσα από την από κοινού διερεύνηση συνεργασιών όπως π.χ. με την Περιφέρεια Ν. Αιγαίου, Κρήτης κτλ.

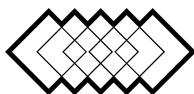
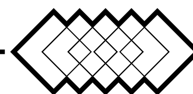
β. Την συνεργασία για την από κοινού διεξαγωγή υποβρυχίων ερευνών ναυαγίων (Υδρογραφική Υπηρεσία, Υπηρεσία Ιστορίας Ναυτικού, Ε.Ε.Α) και ενημέρωσης κοινού και φορέων, αλλά και την διενέργεια ημερίδων / συμποσίων που αφορούν στην διάσωση της ναυτικής μας κληρονομιάς.

Επίσης, σκόπιμο θα ήταν να επανεξετασθεί από το ΥΠΠΟΑ η επιβολή πληρωμής τελών υπέρ Τ.Α.Π σε ναυάγια που δεν αποτελούν κυριότητα ΥΠΠΟΑ για τους λόγους που αναφέρθηκαν παραπάνω.

Επιπλέον η καταγραφή των ναυαγίων στα περουσιολόγια των Μ.Τ.Ν και Ν.Α.Τ αποτελεί επιτακτική ανάγκη και υποχρέωση που προκύπτει ιδίως σε συνέχεια της ως άνω ΥΑ.

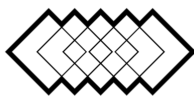
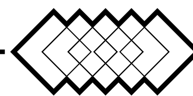
Το έργο αυτό της καταγραφής είναι βεβαίως σύνθετο και δύσκολο. Τα δυο αυτά ιδρύματα δεν διαθέτουν την εμπειρία, το προσωπικό και την τεχνογνωσία. Ωστόσο, θα μπορούσε να το αναλάβει τουλάχιστον για το Μ.Τ.Ν η Υπηρεσία Ιστορίας Ναυτικού, η οποία θα μπορούσε να ασχοληθεί με την μελέτη, τεκμηρίωση και έρευνα και το συντονισμό του έργου μεταξύ της Υδρογραφικής Υπηρεσίας και του Μ.Τ.Ν., αλλά και των υπόλοιπων φορέων, όπως της Εφορείας Εναλίων Αρχαιοτήτων. Η μετεξέλιξη της Υπηρεσίας Ιστορίας Ναυτικού σε π.χ. Διοίκηση Ναυτικής Ιστορίας και Κληρονομιάς, στα πρότυπα της αντίστοιχης του ναυτικού των Η.Π.Α, είναι βέβαιο ότι θα συνδράμει τον απώτερο στόχο, που είναι η προστασία και η ανάδειξη της ναυτικής μας υποβρύχιας κληρονομιάς. Ένα από τα πρώτα έργα θα μπορούσε να αποτελέσει η έρευνα και η ανέλκυση της πλώρης του θρυλικού Α/Τ «ΑΔΡΙΑΣ».

Σε μια εποχή που οι αντοχές του Έλληνα δοκιμάζονται, το όραμα δεν λείπει από το Πολεμικό Ναυτικό. Σε μια εποχή που όλα αλλάζουν με γοργούς ρυθμούς, εμείς θα πρέπει να οδηγούμε τα γεγονότα και τις εξελίξεις και όχι να τα παρακολουθούμε ασθμαίνοντας.

Συντομογραφίες

Γ.Γ.Ε.Τ.	ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ & ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ
Ε.Ε.Α.	ΕΦΟΡΕΙΑ ΕΝΑΛΙΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ
Ε.ΘΑ.ΓΕ.Φ.Ω.	ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΘΑΛΑΣΣΙΑΣ ΓΕΩΛΟΓΙΑΣ & ΦΥΣΙΚΗΣ ΩΚΕΑΝΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΕΛ.ΚΕ.Θ.Ε.	ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ
Ε.Χ.Α.Ε.Θ	ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΑΔΕΙΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ ΘΑΛΑΣΣΗΣ
Μ.Τ.Ν.	ΜΕΤΟΧΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΝΑΥΤΙΚΟΥ
Ν.Α.Τ.	ΝΑΥΤΙΚΟ ΑΠΟΜΑΧΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ
Ν.Π.Δ.Δ.	ΝΟΜΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΟ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ
Ο.Α.Ν.	ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΝΕΛΚΥΣΗΣ ΝΑΥΑΓΙΩΝ
Π.Δ	ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ
Τ.Α.Π.	ΤΑΜΕΙΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ & ΑΠΑΛΛΟΤΡΙΩΣΕΩΝ
Υ.Ι.Ν	ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΝΑΥΤΙΚΟΥ
ΥΑ	ΥΠΟΥΡΓΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ

Βιβλιογραφία

1. Ναυάγια στον Ελληνικό Βυθό – κατάδυση στην ιστορία τους – Ίδρυμα Αικατερίνης Λασκαρίδη ISBN: 978-960-99142-9-1
2. Τα ναυάγια στις Ελληνικές θάλασσες 1900-1950, 2000, Χρήστος Ντούνης
3. Υ Π Π Ο / Γ Δ Α Π Κ / Α Ρ Χ / Α 1 / Φ43/48604/3385/5.9.2003 (ΦΕΚ 1701/Β/2003) «Χαρακτηρισμός ναυαγίων ως πολιτισμικών αγαθών»
4. Ν. 3028/2002 «Για την Προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς».
5. Ν. 3378/2005 «Κύρωση της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προστασία της αρχαιολογικής κληρονομιάς(αναθεωρημένη).
6. ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 104 (ΦΕΚ Α 171 28.8.2014) Οργανισμός Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού.
7. ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ ` ΑΡΙΘΜ. 31 (ΦΕΚ Α ΄ 29/20.02.2007) Οργανισμός του Μετοχικού Ταμείου Ναυτικού.
8. ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ ` ΑΡΙΘΜ. 913/1978: Κωδικοπ/ση διατάξεων ΝΑΤ (Κ.Ν.792/78-εξαιρ. άρθρ.18 Ν.458/76)
9. ΝΟΜΟΣ 4559 της 24/24 Απρ. 1930 (ΦΕΚ Α ` 122) Περί οργανώσεως της Υδρογραφικής Υπηρεσίας του Πολεμικού Ναυτικού.
10. ΥΑ Φ.073/6/Σ 21345/28.12.2005 (ΦΕΚ Β' 30/ 2006): Έκδοση του Περιοδικού "ΝΑΥΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ"
11. ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ ` ΑΡΙΘΜ. 164/2003: Οργάνωση και λειτουργία του ελληνικού κέντρου θαλασσίων ερευνών
12. Αποτύπωση υποθαλάσσιων πολιτιστικών στοιχείων και βιολογικών πόρων στην παράκτια ζώνη της νήσου Λέρου http://nemertes.lis.upatras.gr/jspui/bitstream/10889/6184/1/KATSOU%20EVGENIA%20Msc%202013.pdf
13. Σημαντικά ναυάγια από το 1860 ώς το τέλος του μεγάλου πολέμου - http://thalassamedia.gr/arthra/aftomoni-katadysi/1186-simantika-navagia-apo-to-1860-os-to-telos-tou-megaloupolemou.html http://nemertes.lis.upatras.gr/jspui/handle/10889/6184
14. Δελλαπόρτα, Κ., "Υποβρύχια Αρχαιολογική Κληρονομιά στην Ελλάδα: Νομική Προστασία και Διαχείριση", Νόμος & Φύση, Νοέμβριος 2005.
15. Διαρκής κατάλογος κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων και μνημείων http://listedmonuments.culture.gr/result_declarations.php
16. Naval History and Heritage Command - http://www.history.navy.mil/
17. Planet Blue, Κέντρο καταδύσεων του Κώστα Θωκταρίδη – www.navy.gr
18. Αεροπορικά ναυάγια - http://aviationarchaeology.gr
19. Τα αεροσκάφη του βυθού - Υποβρύχια ναυάγια στην Ελλάδα [εικόνες] - http://www.pronews.gr/
20. Ιστοσελίδα με άρθρα για ναυάγια – http://pierrekosmidis.blogspot.com
21. Εναλλακτικός τουρισμός στην Λέρο - http://www.lerosactive.com/
22. Ιστοσελίδα για ναυάγια - http://www.wreckdiving.gr/
23. Database of + 105,000 wrecks with history, maritime charts and GPS http://www.wrecksite.eu/
24. Σύλλογος ερασιτεχνών αυτοδυτών Τηθύς Ναυάγια στην Ελλάδα http://www.scubadive.gr/forum/forumdisplay.php?f=74
25. http://wrecks.nauticalcharts.noaa.gov/viewer/
26. Τα συγκλονιστικά ναυάγια στον Ελληνικό βυθό σε πρώτη παρουσίαση http://www.lifo.gr/team/gnomes/55961
27. Underwater Cultural Heritage http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/underwater-cultural-heritage/

Βιογραφικό

Ο Αντιπλοίαρχος Παναγιώτης Τριπόντικας ΠΝ γεννήθηκε στην Αθήνα στις 18 Μαρτίου 1972 και κατάγεται από τα Βελανίδια Βοιών Λακωνίας (Δήμος Μονεμβασιάς). Αποφοίτησε από την Σχολή Ναυτικών Δοκίμων το 1995 και από τότε έχει υπηρετήσει σε διάφορες ναυτικές μονάδες και υπηρεσίες ξηράς. Προήχθη στον βαθμό του Αντιπλοιάρχου το Νοέμβριο του 2010. Η θητεία του στα πλοία του στόλου ως κατώτερου Αξιωματικού, περιλαμβάνει Φρεγάτες, Ναρκαλιευτικά, Ναρκοθηρευτικά και Κανονιοφόρους. Διετέλεσε Κυβερνήτης του Ναρκοθηρευτικού «ΚΑΛΥΨΩ» Μ- 64. Από την 23η Ιουλίου 2013 έως 28 Απριλίου 2015 ανέλαβε καθήκοντα Διευθυντού στα Πλωτά Ναυτικά Μουσεία Θωρηκτό «Γ. ΑΒΕΡΩΦ» και Μουσείο Αντιδικτατορικού Αγώνα Α/Τ «ΒΕΛΟΣ». Εξέδωσε τα εξής βιβλία: Μια ημέρα στο θωρηκτό Αβέρωφ: Εκπαιδευτικό φυλλάδιο για παιδιά Α΄-Γ- δημοτικού, Το Θωρηκτό Αβέρωφ και η ιστορία του στον χρόνο : Εκπαιδευτικό φυλλάδιο για παιδιά Δ΄ΣΤ- δημοτικού, 1900: Οι περιπέτειες του Παύλου Κουντουριώτη στον πρώτο υπερατλαντικό πλου με το Εύδρομο «ΝΑΥΑΡΧΟΣ ΜΙΑΟΥΛΗΣ» Από την 5η Μαΐου 2015 έως σήμερα έχει αναλάβει καθήκοντα Τμηματάρχη Μελετών στην Σχολή Διοίκησης & Επιτελών του Πολεμικού Ναυτικού (Ναυτική Σχολή Πολέμου). Έχει διέλθει επιτυχώς τα κάτωθι σχολεία: Σχολείο Εξειδίκευσης Ναρκοπολέμου (Advanced Minewarfare Course of NATO) στο NATO, Minewarfare School της Οστάνδης στο Βέλγιο το 2002, Σχολείο Επιτελών Πολεμικού Ναυτικού το 2005, Σχολείο Επιτελών Ναρκοπολέμου (Minewarfare Staff Officer Course of NATO) στο NATO Minewarfare School της Οστάνδης στο Βέλγιο το 2008. Είναι Απόφοιτος Ανωτάτης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου 2012-2013. Έχει τιμηθεί με τα Παράσημα και Μετάλλια που αντιστοιχούν στο βαθμό του. Ομιλεί την Αγγλική και είναι μέλος του Διεθνούς Συμβουλίου Μουσείων ICOM. Είναι παντρεμένος με τη Νομικό Ηρακλεία Σχοινά και έχουν ένα υιό, τον Γιάννη.

www.1900thebook.com

ΝΑΥΑΓΙΑ

ΣΤΙΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΘΑΛΑΣΣΕΣ

1830~1951

Η ΥΠΟΒΡΥΧΙΑ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ ΤΩΝ
Μ.Τ.Ν & Ν.Α.Τ

ISBN 978-960-93-8466-7

